

Şaziye Durukan

Dr. Öğr. Üye, Balıkesir Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Balıkesir/Türkiye
Assist. Prof. Dr., Balıkesir University, Faculty of Education, Balıkesir/Turkiye

eposta: saziyeayali@balikesir.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6649-3483> - RorID: <https://ror.org/02tv7db43>

Emel Aydın Özer

Dr. Öğr. Gör., Ege Üniversitesi/Rektörlük, İzmir/Türkiye
Lecturer Dr., Ege University/Rectorate, İzmir/Turkiye

eposta: sailormoon.444@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4909-3327> - RorID: <https://ror.org/02eaafc18>

Atıf/Citation: Durukan, Ş. ve Aydın Özer, E. 2025. Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 13/42, 429-446.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1621994>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	17.01.2025
Kabul Tarihi/Accepted:	07.02.2025
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2025

KAMBUR TİPOLOJİSİ: NECATİ TOSUNER'İN "KAMBUR" HİKAYESİ İLE ŞULE GÜRBÜZ'ÜN KAMBUR ROMANININ TİPOLOJİK OLARAK KARŞILAŞTIRILMASI

Öz

Engellilik, standart beden ölçüleri çerçevesinde bio- fiziksel görünümdeki farklılıklardan dolayı toplumda hâkim olan "normallik" ideolojisinin dışında kalmaya neden olur. Bu durum sosyal hayata normallerin engellileri damgalaması, dışlaması ve ötekileştirmesi olarak yansıyabilmektedir. Böylece engelli birey, maruz kaldığı damgayı içselleştirip kendini toplumdan soyutlayarak içine kapanma, kırgınlık, mutsuzluk, öfke ve nefret gibi duygular geliştirebilmektedir. Damgalanarak ötekileştirilen engelli bireylerin zamanla kendilik algılarında bozulma görülebilmektedir. Böylece bu bireylerde obsesif kompulsif bozukluklar, şizoid kişilik bozukluğu, depresyon ve melankoli gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu toplumsal bakış nedeniyle öykü ve romanlarda da engelli karakterlerin genel olarak kötücül, lanetlenmiş, muhtaç, olay örgüsüne etkisi olmayan figüratif tipler olarak ele alındığı görülür. Genel anlamda engelli, özel anlamda kambur kahramanlar edebî metinlerde ana karakter olarak daha az karşımıza çıkarlar. Türk öyküsü ve romanında da kambur kahramanlar nispeten azdır. Bu çalışmada Şule Gürbüz'ün *Kambur* adlı romanında ve Necati Tosuner'in "Kambur" adlı öyküsünde baş kahraman olarak yer alan kambur karakterleri karşılaştırmalı olarak

incelenmiştir. Bu iki Kambur'u mukayese ettiğimizde ikisinin de metinlerde adının dahi olmayışı göze çarpan ilk husustur. İkisinin de yaşamakla sorunları vardır. İkisi de bedenlerinde var olan bu çıkıntıya yani kambura kızgındır ve onu kabul edemez. Fakat genel bir sonuç olarak söylenebilir ki, her iki kamburun da maruz kaldığı toplumsal damgalama ve ötekileştirme karşısında Necati Tosuner'in Kambur'u içinde beslediği öfke, nefret, kırgınlık gibi duygularına rağmen hayata tutunmayı tercih ederken Şule Gürbüz'ün Kambur'unun maruz kaldığı damgalanma sonucu intiharı göze alacak kadar kendilik algısı bozulmuş bir bireye dönüştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Roman, öykü, tipoloji, kambur, damgalama

HUNCHBOUR TYPOLOGY: A TYPOLOGICAL COMPARISON OF NECATİ TOSUNER'S "KAMBUR" STORY AND ŞULE GÜRBÜZ'S KAMBUR NOVEL

Abstract

Disability causes being left out of the dominant ideology of "normality" in society due to differences in bio-physical appearance within the framework of standard body measurements. This situation can be reflected in social life as normal people stigmatize, exclude and alienate the disabled. Thus, the disabled individual can internalize the stigma he/she is exposed to and isolate himself/herself from society, developing feelings such as withdrawal, resentment, unhappiness, anger and hatred. Disabled individuals who are stigmatized and alienated can experience a deterioration in their self-perception over time. Thus, psychological problems such as obsessive-compulsive disorders, schizoid personality disorder, depression and melancholy can occur in these individuals. Due to this social perspective, it is seen that disabled characters are generally treated as evil, cursed, needy and figurative types that have no effect on the plot in stories and novels. Disabled heroes in general and hunchback heroes in particular appear less frequently as main characters in literary texts. Hunchback heroes are also relatively rare in Turkish stories and novels. In this study, the hunchback characters, who are the main characters in Şule Gürbüz's novel *Kambur* and Necati Tosuner's story "Kambur", were comparatively examined. When we compare these two hunchbacks, the first thing that stands out is that neither of them even has a name in the texts. They both have problems with living. They are both angry with this protrusion on their bodies, the hunchback, and they cannot accept it. However, as a general conclusion, it can be said that while Necati Tosuner's Hunchback preferred to hold on to life despite the feelings of anger, hatred, and resentment he harbored inside, Şule Gürbüz's Hunchback turned into an individual whose self-perception was so distorted that he would risk suicide as a result of the stigmatization he was exposed to.

Keywords: Novel, story, typology, hunchback, stigmatization

Giriş

"Kambur" sözcüğünün Türkçe Sözlük'te yer alan anlamına bakıldığında "Bel veya göğüs kemiğinin eğrilmesi, raşitizm sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek, kambur zambur." (2011: 1288) olarak açıklandığı görülür. Durgut'tan edinilen bilgiye göre, bu kelime

Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması

Türkçenin tarihî lehçelerinde bu haliyle karşımıza çıkmaz; onun yerine "bükri, bögri, bükürü" kelimelerinin kullanıldığı görülür. Bahsi geçen kelimelerin "eğmek, eğilmek, kıvrırmak" anlamındaki "bük-" fiilinden geldiği tahmin edilir. Sözcük, Yunanca bir kelime olan "kempuris"le ilişkilendirilerek "hörgüçlü, belkemiği veya göğüs kemiğinin eğrilmesiyle ve genellikle de raşitizm sebebiyle sırtta veya göğüste meydana gelen anormal çıkıntı, tümsek" olarak açıklanır. Divan-ı Lügati't-Türk'te geçen "eğri bögürü, çarpık" anlamındaki "kamğı" ile "eğrileyazmak, çarpılayazmak" anlamındaki "kamğır-" ve "söykenmek", "yana yatmak" anlamındaki "kamul-" fiillerinin varlığından yola çıkarak sözcüğün Türkçe kaynaklı olduğu da söylenebilir (Durgut 2013: 29).

Günümüzde bir engellilik türü olarak ele alınan kamburluğun modern öncesi dönemde daha farklı algılandığı görülür. Bu dönemde "engellilik" şeklinde bir genelleme yapılabilen tek bir kavram yoktur. Bu sözcüğün yerine birçok farklı adlandırmanın olduğu fark edilir. Acar'dan edinilen bilgilere göre özellikle epik anlatılarda "sağır, âmâ, kambur, çolak, çalık, lâl, deli, alil, kötürüm, ebleh, ahraz" gibi birçok farklı sözcüğün kullanıldığı görülür. Bu kelimelerde de belirli bir beden anlayışı yoktur; daha ziyade sıfat olarak kullanılmışlardır. Modern toplumun, üretimi merkeze alarak belirlediği sınıflandırılmış yapıda engeli olanların olmayanlara göre daha az verimli olacağı ya da onlardan hiç verim alınamayacağına dair yaygın bir düşünce olduğu dikkati çeker. Bu nedenle engelli olarak nitelendirilen insanlar düşük statüde görülürler, toplumun en alt kesiminde sayılırlar. Toplum içinde yer alan hastalardan, yaşlılardan ya da çocuklardan da çok fazla verim beklenmese bile onlara, engelli bireylere olduğu kadar dışlayıcı davranılmadığını söylemek mümkündür (2015: 8). "Bu açıdan bakıldığında verilen statü ile belirlenen yapıda oluşan hiyerarşi aile, okul, iş, mahalle, arkadaş grubu gibi diğer sosyal alanlara yansiyarak güçlü-güçsüz, tanımlanan-tanımlayan ayrımını gündeme getirir ve engellilerin toplum içinde "güçsüzler", bir diğer ifade ile "tanımlananlar" arasında yer almalarına sebep olur" (Acar 2015: 9).

Acar'dan edinilen bilgilere göre, kambur insanların da içine dahil edildiği, "engelli bireylerin kimlik kazanma süreçlerine dair "özürlü olma", normların karşısında ve dışında bir kazanım süreci yaşadığı ve bio-fiziksel görünümdeki farklılıklardan dolayı toplum içinde baskılanan, damgalanan özürlü bireyin "kendini farklı görme duygusu" ile bütünleştiği gözlemlenir" (2015:13). Engelliler, toplumda oluşturulan "normallik" algısı nedeniyle birçok yönden normal olana yakın olması gerektiğine dair baskıya maruz kalır. Bu süreçte çift yönlü bir kimlik yaşar. Bir yandan engelli birey kendini kabul etmeye çalışır diğer yandan toplumun ona normal olması için kurduğu baskılarla mücadele etmek zorunda kalır. Yani "engelli" kavramıyla ilgili yapılan tanımlar, onları tanıma ya da tanıtmaya çabasıyla ziyade onların normal olana uyup uymama durumunu tespit etme yönündedir, denilebilir. Her tanım, o tanımlı yapanın bir nevi etiketlemesidir ve diğer yandan da tanımlı yapılan engelli birey açısından bir kimlik edinme sürecidir. Burada "etiketleme" ile kastedilenin sınıflandırma,

tanımlama, lakap takma, kategorize etme vb. olduğu söylenebilir. Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında engelli bireylerin tarihsel süreç boyunca üç temel etiketleme yaşadıkları tespit edilir. Birincisi bu kişiler, toplum tarafından “tehdit edici” olarak nitelendirilir. İkincisi toplumdan izole edilmesi gereken “yük” olarak görülür. Son olarak ise bu bireyler “acı” diye nitelenir. Bu nitelendirmelerin haricinde resmî, medikal veya sosyal yaklaşımlar ve kitle iletişim araçları tarafından oluşturulan imajlar da önemli etkiye sahiptir (Acar 2015: 13).

Erving Goffman engelli bireylerin benlik oluşumu ve kimlik edinimi sürecindeki sorunlu noktaları “damga” kuramı ile inceleyerek bu konuda birçok noktaya açıklamalar getirir (Goffman, 2014). Goffman’ın engelli bireylerle ilgili yazdıkları, kambur bireyler için de geçerli olduğu için bu çalışmanın değerlendirme yaparken göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir. Bu eserde anlatılan damga kavramı, toplumsal kabul görmede engelli olan, toplum tarafından tam anlamıyla kabul edilmeyen kişileri işaret eder. Engelliler, işsizler, eski suçlular, alt gelir grupları, kaza sonucu bir uzvunu kaybetmiş olanlar, farklı ırk ve dine mensup olup dışlananlar, akıl hastaları toplumda damgalanan kişiler arasında yer alır. Bir ilişki türü olarak açıkladığı kuramında Goffman; damganın damgalanana, normal kabul edilene ihtiyaç duyduğunu ve bunun bir bakış açısı olduğunu söyler. Bedenlerin birbirine müdahale ettiği noktada bir tarafın isteği ve kabulü dışında bir adlandırma, sınırlama ve hak ihlali gündeme geliyorsa akla gelen ilk örneklerin engelli bireylerden olduğu görülür. Okumuş’un da ifade ettiği gibi tüm kötü bakış, hakaret, her türlü şiddet, çeşitli hareketlerin ve davranışların engellenmesi, tıbbi ve medyatik müdahaleler engelli kişilerin ya da toplumda “normal” olarak tanımlanmamış olan diğer tüm bireylerin yaşadığı durumlardır. Bu bireylerin kimlik edinimi de bu etkilere göre şekillenir, onlar kendini buna göre konumlandırır ve artık engelli birey için kullanılan kavramlar ve yapılan tanımlar daha az öneme sahip olurken engelli bireyin yaşadığı iç ve dış çatışmalar ön plana çıkmaya başlar (2011: 47).

Foucault’tan edinilen bilgilere göre modern öncesi dönemde bugün engelli olarak tanımlanan bireyler için daha mistik açıklamalar, ona göre konumlandırmalar yapılırken modern dönemde tıbbi uygulamalar, kurumsal hizmetler onlar üzerinde baskı kurarak ve onları dâhil etmeden düzenlemeye tabi tutulur (2006: 77). Doğu toplumlarının kültürel algısında engellilerin sahip oldukları dezavantaj nedeniyle Tanrı’nın merhametine bu dünyada da diğer dünyada da daha çok mazhar olacaklarına dair dini öğreti ile desteklenen bir algı olduğu görülür (Acar 2015: 19). Batı toplumunda engelliliğin her şekli şeytanın işi olarak kabul edilir, bu kişiler cadı vs. olarak nitelenir ve bundan dolayı onlara kötü davranılırken Doğu toplumunda, yukarıda bahsedilen algı nedeniyle daha insani davranılır. Aydınlanma çağını yaşayan Batı, tüm bilgilerin kaynağında dogmatik fikirlerin ya da ilahi cezalandırmaların değil, aklın olduğunu kabul eder ve bununla birlikte doğa bilimlerine verilen önem artar. Bu dönemde engelli bireyler için bakım merkezleri kurulur, işitme engellilere yönelik okullar ve hastaneler açılır, yoksul ailelere maddi destek sağlanır ve

araştırmalar yapılır (Braddock ve Parish 2011: 132-134). Batı toplumunda, Sanayileşmeyle birlikte engelli bireyler sistemin her anlamda dışında kalır çünkü modernizmin oluşturduğu sınıfsal bakış açısıyla üretim sisteminin standart koşullarına uymazlar. Ama I. ve II. Dünya Savaşları'ndan sonra engelli bireylerin sayısı artar. Bu artış, engelli bireylere bakışı da değiştirir. Üretim piyasasının iş gücüne olan ihtiyacı doğrultusunda engelli bireylerin ne tür işleri yapabilecekleri araştırılır, hangi alanlarda nasıl rehabilite edilebileceklerine dair sorulara cevaplar aranır ve sonunda engelliler birtakım sosyal haklar elde eder. Bu noktada Doğu ve Batı şeklinde iki koldan ve iki farklı bakış açısıyla ilerleyen süreç, 19. yüzyıla birlikte modern anlayışın tek tipleştirmelerinin etkili olmasıyla tek noktada birleşir. Son aşamada artık engellilerin hakları devlet tarafından güvence altına alınmış ve ayrımcılık yapanlar için çeşitli cezalar belirlenmiştir ancak onlar için yasal bir yaptırımdan öte toplumsal kabul görmek ve değerli olduğunu hissetmek daha önceliklidir. Toplumda engelli insanlara yönelik yok sayma, acıma, dışlama gibi olumsuz davranışların sosyal, yasal ve iktisadi alanlardaki gelişmelere ek olarak insani değerlerdeki gelişmeyle değişebileceği söylenebilir (Acar 2015: 24-25).

Edebiyatta, öykü ve romanlarda engelli karakterler genellikle kötücül, lanetlenmiş, desteğe muhtaç, olay örgüsüne herhangi bir etkisi olmayan figüratif karakterler olarak yer alırlar. "Genel olarak sosyal hayatta özelde ise edebî bir tür olarak romanlarda norm kavramının ideal olarak sunulması, normal kabul edilenin dayatılması şekline dönüşür ve ideal olan, güzelle özdeşleştirilerek karşısında ideal olmayanın çirkin olarak sunulduğu ve sonuçta iyinin normalle, kötünün ise anormal olanla anlatılıp kategorize edildiği kurgusal bir yapı ortaya çıkar" (Acar 2015: 26). Dolayısıyla genel anlamda engelli, özel anlamda kambur kahramanlar ana karakter olarak daha az karşımıza çıkarlar ve böyle olduğunda da şimdiye kadar özetlenen algı merkezinde anlatılırlar. Bu karakterlerin az olması, yazarın bu genel psikolojik ve sosyolojik algının dışına çıkıp çıkmadığının tespit edilmesi gibi hususlar bu bağlamda yapılacak çalışmaları kıymetli kılar. Türk öyküsü ve romanında da kambur kahramanlar nispeten azdır. Bu çalışmada Şule Gürbüz'ün Kambur adlı romanında ve Necati Tosuner'in "Kambur" adlı öyküsünde baş kahraman olarak yer alan kambur karakterleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Genel bir sonuç olarak söylenebilir ki, Tosuner'in kamburu daha mutlu ve umutluyken Gürbüz'ün kamburu daha mutsuz, dünyaya öfkeli ve umutsuzdur.

Yöntem ve Teknik

Araştırma; Şule Gürbüz'ün *Kambur* romanı ile Necati Tosuner'in "Kambur" hikâyesinin incelenmesine dayalı olduğu için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2003: 146)'in ifade ettiği gibi; doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgunun yazılı kaynaklardaki analizidir. Doküman incelemesi, dokümanlara ayırma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi

analiz etme ve veriyi kullanma olmak üzere 5 aşamadan oluşur. Araştırma kapsamında iki edebî metindeki kambur tipi karşılaştırılarak incelenmiştir.

Şule Gürbüz'ün Kambur'u

Şule Gürbüz'ün 1992 yılında yayımladığı *Kambur* romanı, bir kamburun monologlarından ve düzensiz tutulmuş günlüklerinden oluştuğu için daha çok anlatı özelliği taşır. Eserde ismi dahi verilmemiş olan Kambur'un yürüyüşe çıktığı bir gün, yol boyunca hayata, insanlara, ilişkilere ve kendine dair yaptığı sorgulamalarla kendi cenaze törenine varışı anlatılır. Bu yürüyüş biraz da Kambur'un kendi ruhuna doğru yaptığı bir yolculuk olarak da değerlendirilebilir. Kambur'un bakış açısı, durumlara dair fikir ve yorumları herkesten biraz farklıdır. Kendisi de herkesten biraz farklıdır aslında. "Önden bakınca cüce, arkadan bakınca koca bir tümsek" gibi görünür (Gürbüz 2017: 16). Fakat "bakışlarının çok derin ve keskin olduğunun" da farkındadır (Gürbüz 2017: 16). Bu derinlik ve keskinlik hayatı algılama ve yorumlama biçimine de yansır. Hayatı herkesten daha derin hissettiği gibi hayata karşı daha da öfke doludur. Oadaki bu öfkenin sebebi romanda açık bir şekilde belirtilmesi de cümlelerinin arasına sıkıştırdığı yaşantılarından ve olaylara verdiği tepkilerden anlaşılabilir. Kambur'daki öfkenin kamburluğundan önce çocukluğunda annesi tarafından görülmemiş, sevilmemiş ve değer verilmemiş olmasıyla ilgili olduğuna özellikle dikkat edilmelidir. Çünkü çocuk zihninde ve ruhunda kamburluğun bir algıya dönüşmesi, özellikle annenin kabulü ya da reddiyle mümkün olabilir. Anne, çocuğu sahip olduğu her şeyiyle görüp kabul etmezse çocukta önce görülme arzusu uyanır, zamanla bu, kaybolma arzusuna doğru evrilebilir. Kambur'un kaybolma arzusu tam da bu biçimdedir:

"Bende kaybolma isteği vardır. Küçükken başımı alır alır giderdim. Yine de fazla uzaklaşmazdım tabii. Kaybolayım, sonsuzluğu hissedeyim diye. (...) ama asıl istediğim aranmak, bulunmak, neden böyle bir şey yaptığının, neden yalnız kalmak istediğimin sorulmasıydı. Kalabalık, bana yakın bir kalabalık bulabilmek umuduyla, uzak kalabalıklardan ıssızlıklara kaçardım. Bana hiçbir şey sorulmadı, hiçbir şey elde edemedim" (Gürbüz 2017: 12).

Aslında kambur, evindeki aile kalabalığının kendinden uzak bir kalabalık olduğunun farkındadır. Bu da Kambur'un ailesi tarafından sevilmediği ve olduğu gibi kabul edilmediğinin göstergesidir. Zamanla kendilik algısı bozulan ve yetişkin haliyle şizoid nitelikler taşıyan kambur, duygusal ve ruhsal bir anne eksikliğinin sonucu bu hale gelmiştir, denilebilir. Kambur'un hiçbir şey elde edemedim cümlesindeki veryansın, Avcı'dan edinilen bilgilere göre şöyle değerlendirilebilir:

"Şizoid kişilik bozukluğuna sahip kişilerin çocukluk yaşantılarında (...) aile sevgisini elde etmek için yaptığı tüm girişimlerin sonuçsuz kaldı[ğın], çocuğun bu çabaları[nın] her seferinde çocuğu görmezden gelme, umursamama ve çocuğun acı çekmesine yol açan örtük davranışlarla cevaplandı[ğın] ortaya koyar (2022: 74).

Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması

Bu kapsamda Fairbairn şizoid bireylerin hayatlarının ilk dönemlerinde annenin çok fazla sahiplenmesi ya da çok fazla ilgisizliği nedeniyle kendilerini oldukları gibi sevmeyeceklerine yönelik bir algı ve kabul edindiklerini söyler (Akt. Masterson ve Klein 2013: 11-12). Kambur'un anneden göremediği sevgi onun için duygusal bir soruna ve çatışmaya dönüşür. Bu, etrafındaki her şeye karşı mesafe ve sınır koyma hatta her şeyden kendini soyutlayarak kendi içine çekilmeye kadar gider. Çünkü sevilmemekten korktuğu gibi nasıl sevmesi gerektiğini bilmediği için sevmekten de korkar. Kambur'un içinde bulunduğu bu ruhsal duruma yönelik Fairbairn; şizoid kişilerin en önemli probleminin sevgi tarafından yok edilmeden nasıl sevilmebileceğinin bilinmemesinin olduğunu, bunu bilmediği için elinde olanı nefreti ile yok ettiği gibi sevgisi ile de yok edebileceğini, sevgisinin bu kadar yıkıcı olmasının ve bundan dolayı dış dünyaya açılmada sorun yaşamasının şizoid bireyin en önemli trajedisi olduğunu, sonuç olarak da sevmekten korkar hale geldiği için her şeyle arasına duvar ördüğünü söyler (Akt. Masterson ve Klein 2013: 10). Örneğin hiç arkadaşının olmayışı, insanlarla arasına koca bir duvar örmesi sevgi problemindendir. Kambur hiç arkadaşının olmayışını şöyle ifade eder: "Size yakın bir insandan bahsedemeyeceğim; böyle biri hiç olmadı çünkü. Arkadaşlık diye bir şey yaşamadım şimdiye dek – her aklı başında insan gibi. Çünkü birilerini kandıracak, her gün yeni bir şeyler ve "kendim" diye anlatabileceğim bambaşka bir kişilik arayacak kadar ne zamanım oldu ne de gücüm (Gürbüz 2017: 17). Kendini bir kişilik olarak görmediği için biriyle ilişki kurmanın onun için anlamı; birilerini kandırmak ve yalan söylemekle eş değerdir. Çünkü onun için sevgi odaklı gerçek bir ilişkinin olması mümkün değildir. Annesinin sevmediğini kimsenin sevmeyeceği çaresizliğiyle baş başadır belki de. Kambur'un, "beğendiği şeylere el atmayan, hemen onları sahiplenmeyen insanları erdemli bulduğunu çünkü başka çaresinin" olmadığını söylemesinin (Gürbüz 2017: 13), sahip olduğu şeyleri de kendisinin para vererek değil de ona ait olmayan başka bir zamandan zorla almış gibi hissetmesi ve bir şeye sahip olduğuna dair bir inancının olmadığını ifade etmesinin kökeni annesinden görmediği sevgi ve kabulü başkasında bulamayacağına dair edinmiş olduğu çaresizlikle ilgilidir. Hatta hayatta tek sevdiği şey olan kontrbasını elinden çıkarmak istemesi, parçalaması da aynı sevgisizlik ve sahipsizliğin sonucudur. Kendisinin sahip olduğu müzik yeteneği bile bir süre hayattan ödünç aldığı bir şeydir ve onu hayata, asıl sahibine geri vermesi gerekir. Hayatta bir şeylere sahip olma, kabul görme ve sevmeye-sevilme hakkını kendinde görmediği açıktır. Klein'in da dediği gibi kendilik algısı bozukluğu olan bireyler yaşayacakları herhangi bir ilişkiyi, sahip olabilecekleri herhangi bir nesneyi, rahatsız edici ve fiilen veya potansiyel olarak yıkıcı bulurlar (Akt. Masterson ve Klein 2013: 10). Çünkü onlara göre son hep hüsrandır ki bu algı ya da düşünce kendilik patolojisinin özünü oluşturur.

Romanda annesinin Kambur'u neden görmediğine, kambur olmasa, sağlıklı bir çocuk olsa görme ihtimalinin ne olacağına dair bir bilgi yoktur fakat Kambur'un kendilik algısı göz önüne alındığında ona göre görülmemesinin ve kaybolmak istemesinin kamburluğundan

kaynaklandığı kolaylıkla anlaşılmaktadır. Kambur'un kendini tarif ederken "önden bakınca cüce, arkadan bakınca koca bir tümsek" ifadesini kullanması işte bu kendilik algısındaki dışsal, çevresel faktörlerin etkisidir (Gülbüz 2017: 16). Çocuğun kamburluğunun farkına varıp bunun bir eksiklik ya da görülmemesi sebebi olabileceğini kabul etmesi ancak ebeveyn, kardeş veya sosyal çevre gibi dış faktörlerden öğrenilmiş bir kabul olabilir. Bu durum, çevrenin "damgalama-damgalanma" tavrıyla ilgilidir. Corrigan'a göre damgalama bir bireyi diğer bireylerden ayırarak biçimde gözden düşürülmesi, aşağılanması, genel olarak kötülenmesi demektir (Akt. Baysal 2013: 239). Kişinin diğer insanlardan ayrı görülmesi, normal-anormal sınıflamasına göre şekillenir. Diğerlerinden farklı olan, normal olarak görülmediği için dışlanır. Bu çerçevede kambur da kendi fiziksel özelliklerinden bahsederken diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu gözler önüne serer ve bunu yaparken damgalanma sonucu kendilik algısının ne kadar örselendiği ortaya çıkar. Kamburun kendini önden cüce, arkadan tümsek olarak nitelmesi, burnunun büyüklüğünü abartarak anlatması, saçının olmayışı, dişlerinin gri-mavi ve şekilsiz olması, bir serçe parmağının koptuğundan bahsetmesi damgalanmanın dile dökülmüş halidir. Kambur'un bu damgalamayı dile getirirken burnunu karikatürize etmesi özellikle dikkat çekicidir. Eco'nun da belirttiği gibi "Karikatür nesnesini asla zarifleştirmez, aksine bir özelliğini kusur derecesinde vurgulayarak daha çirkin hâle getirir. (...) Bazı karikatürler kesinlikle hedefini küçük düşürmek ve nefret edilir hâle getirmek niyetiyle çizilirler" (2009: 152). Bu alıntı da Kambur'un damgalanma nedeniyle kendini karikatürize ederek ötekileştirdiğini, idealin dışında bir birey olmasının acısını ve nefretini böyle yansıttığını gösterir.

Kambur'un, kabullenemediği bedensel kusurlarını örtbas etmek için seçtiği yollardan bir diğeri de enstrüman olarak tercih ettiği kontrbasıdır. 1.80 cm boyunda ve 60 cm eninde (Eryılmaz 2012: 35) olan yani oldukça uzun ve geniş olan bu enstrüman bir tatmin aracı, idealize edilmiş bir nesne ve savunma mekanizması gibi de görülebilir. Onun büyük ve dik hali, kamburun bir türlü ulaşamadığı ideal dik duruşu çağırıştırır, onun idealize edilmiş versiyonu gibidir, kamburundan azat edilmiş halidir. Ayrıca ayakta ya da bir tabureye oturularak çalınan bu alet onun kamburluğunu ve diğer birçok kusurunu gizleyebilecek genişlikte, uzunluktadır. Onun arkasına geçtiğinde oturuyor mu ayakta mı anlaşılmaz, başta kamburu olmak üzere birçok bedensel kusuru görünmez, onun arkasına adeta gizlenir. Aslında kamburluğunu yenebildiği tek durum, kontrbasını çaldığı zamanlardır. Kambur haliyle o kadar uzun ve geniş bir nesneye hükmedebiliyor olması, onu saatlerce çalabiliyor olması ona ayrı bir ego tatmini de veriyor olabilir.

Herhangi bir fiziksel engele sahip bireyleri damgalamanın yapısal, sosyal ve içselleştirilmiş olmak üzere üç düzeyinin olduğu söylenir (Akt. Baysal 2013: 239-240). Kamburun maruz kaldığı bu sosyal damgalamanın içselleştirilmiş damgalamaya dönüştüğü görülür. Nitekim herhangi bir engeli ya da eksikliği olan kişilerin çevreden gelen olumsuz ve dışlayıcı davranışlara maruz kalması, bu kişilerin damgalanmışlık duygusu taşımasına neden

olur. Böylece kişi "utanma, yetersizlik hissi, olumsuz otomatik düşüncelerde artma, sosyal ilişkilerden uzak durma, benlik değerinde düşme" gibi duygu ve düşüncelere kapılarak hem kendini damgalanmış hisseder hem de bu hisle birlikte kişi kendi kendini damgalayarak bu durumu içselleştirir (Akt. Baysal 2013: 242). Sosyal damgalamanın sonucu olarak içselleştirilmiş bir damgalanma da kişide kaçınan savunmaları ve sosyal kaçınmayı artırabilir. Kamburun hayatına hiçbir insanı almaması, sürekli kendiyle olması hatta yolda gördüğü bir kedinin sırtındaki küçük bir beneğe bile kusur bulması onun kendilik algısını savunma şekli olarak değerlendirilebilir. Yolda gördüğü insanların duruşundan, bakışından, sözünden kendine dönük anlamlar çıkarması, tamamen kendinde içselleştirdiği eksikliğin sebep olduğu olumsuz duygulardır. Fırıncıyı öldürmesinin ve hiç pişmanlık duymamasının sebebi de budur. Fırıncının Kambur'u görünce "baston ekmek, uzun ekmek" (Gürbüz 2017: 7) diye bağırması Kambur'un damgalanmış ve ötekileştirilmiş ruhunu harekete geçirir. Cebinden çıkardığı bıçakla fırıncıyı hiç acımadan öldürür ve yoluna devam eder. Fırıncının yaptığı sosyal damgalama, Kamburun içselleştirmesiyle olmayacak bir sonucu beraberinde getirir. F. Davis'in ifade ettiği gibi bir engel ister açık bir şekilde ve direkt göze görünsün isterse doğrudan görülmesin; engelli bireyin ve karşısındakinin zihninde yatan farkındalık, iletişimin tamamen söz konusu engelin terimleri çerçevesinde gelişmesine sebep olur. İnce göndermeler, alaycı bakışlar, yapmacık ve zorlama samimiyet gösterisi gibi (Akt. Goffman 2014: 50-51). Kamburun zihnindeki farkındalık ve algıda seçicilikle "baston ve uzun" kelimelerinin altında yatan göndermeyi anlamaması mümkün değildir. Dolayısıyla engelin terimleri çerçevesinde ortaya çıkan bu etkileşim Kambur ve fırıncı arasındaki "benlik bilinci" ile "ötekilik bilinci"nin açık bir çatışmasıdır. Bu "ötekilik" algısı ve kaygısı, kamburun hem tetikte hem de güvensiz biri olmasına neden olur.

"Damgalanmış birinin, karşısındakilerin onda fark edebileceği bir kusurdan ötürü kendisine saygısızlık yapabilecekleri korkusu, insanlarla kuracağı ilişkide sürekli güvensizlik hissetmesine neden olur. Bu güvensizlik, damgalı kişinin sahip olduğu kusura karşı çaresiz kalışından kaynaklanır. Bu his, benlik sistemindeki en tehlikeli eksikliği ortaya çıkarır. Benlik, karşısındaki kişilerin onu aşağılayıcı tavırları sonucunda kendini aşağılık gibi hisseder ve gerçekten aşağılık olduğu için sevilmediği düşüncesinin sebep olduğu güvensizlik duygusunu yok edebilecek güçte değildir (Akt. Goffman 2014: 43).

Fırıncının sözleri karşısında kendi eksikliğinden ötürü çaresiz kalışı, kamburu farklı çareler bulmaya hatta kendi varlık yokluk mücadelesi içerisinde bir başkasını yok etmeye varır.

Sosyal kimliği bu tavırlarla örselenen kambur, itibarsızlaştırılarak kabul görmediği insanlara ve hayata karşı tepki gösterirken kendisi de, kendinden daha sıkıntılı başka bir eksikliğe ya da kusura sahip birini gördüğünde aynı şekilde davranır. Düzensiz tuttuğu günlüklerinde bahsi geçen bu olay şöyledir:

“Yanımdaki masaya bir adam oturdu. Benimle ahbaplık ister gibi bir hali var; debelenip duruyor. Boyu benimkinden de kısa, yüzü de çiçekbozuğu olduğu için beni kendine yakın buldu, sanırım. Ama ben çiçekbozuğu olmadığım için (inanın benden beş beter) bu işten hiç hoşlanmadım” (Gürbüz 2017: 58).

Görüldüğü üzere damgalı bir birey olarak kambur, kendinden sayılabilecek başka bir damgalının damgasının görünürlük ve rahatsızlık vericilik düzeyine göre davranır. Sonra da kendisinden daha damgalı olduğuna karar verdiği adama, “normallerin” ona takındığı tavrı takınır. Fakat bu durumun Kambur’un maruz kaldığı dışlama ve damgalamanın bir sonucu olarak zihninde oluşan kendilik algısıyla ilişkili düşünülmesi gerektiği unutulmamalıdır. Belki de ona göre en mağdur, en anlaşılması ve görülmesi gereken kendisidir. Böyle bir algısının olabileceği ihtimali, “kendisine kamburunun mu düzelmesini istersin yoksa tüm insanların mı kambur olmasını” (Gürbüz 2017: 21) diye sorulduğunda verdiği cevapta gizlidir: “Herkesi kambur görmek olurdu dileğim. Yerden yüksekliğimin bu gülünç santimleri yüzünden, yaşama da ölüme de sizlerden daha yakınım. Daha sonraları yerimi yadırgamamak için yükselme isteğini bir türlü anlayamam” demesinin altında intikam duygusu gizlidir aslında (Gürbüz 2017: 21). Herkesin kendisi gibi olması ve onu anlaması kamburun egosunun en önemli tatmin yoludur. Ayrıca bu cevap ruhunun derinliklerinde insanlara olan öfke ve nefretinin de göstergesidir

O hem insanlarla hem hayatla hem de kendisiyle büyük bir kavgada gibidir. Bu nedenle de öfke ve nefret doludur. Kambur, kayıtsızlık ve nefret arasında bir tercih yapması istendiğinde hiç tereddüt etmeden nefreti tercih eder. Kendisinin kayıtsız kalınacak bir yanının olmadığını fakat kendisinin her şeye ve herkese kayıtsız kaldığını, kayıtsız kalamadığı zamanların da yaşıyormuş gibi görünme zorunluluğundan kaynaklandığını söyleyerek kendisinin nefret edilecek biri olduğuna olan inancını ve öğrenilmiş çaresizliğini ortaya koyar (Gürbüz 2017: 21). Bu nefretin karşısında kayıtsız kalması ise kendini savunma belki de koruma biçimi olarak yorumlanabilir. Yeni taşınan komşusunun erkenden kalkması, yiyip içmesi, keyifli olması vs. bile Kambur’daki nefreti tetikler. Çünkü hayatı sevmek, mutlu olmak, bir şeylerden zevk almak kamburun bilmediği ve anlam veremediği şeylerdir.

Kambur’un “yaşama hoyratça davranmaya alışkınım; çünkü bozuk para gibidir. Edepsizce değil ama yine de harcamak gerekir; yoksa tedavülde kalkabilir. Gerçi hiçbir zaman bu yaşadığım an kullanabileceğim param olmadı; ya zaman geçersizdi ya da param – belki de ben” sözleri aslında ona nasıl davranıldığının bir yansımasıdır (Gürbüz 2017: 76). Kambur ona hoyratça davranıldığı için, sırtındaki bir çıkıntıdan ötürü harcandığı, kabul görmediği için, kendini yaşadığı zamana ait hissetmediği için hayata aynı şekilde cevap verir. Bu sözlerin altında kamburun aidiyet, varlık, yokluk, hiçlik algısı gizlenir. Yol boyunca süren konuşmalarının çoğu neredeyse bu algısı üzerinedir. Örneğin;

“Maceraları kafamda yaşasam da zaman kaybetmesem – hem de hırpalanmasam – hem de yalancı durumuna düşmesem... Korkak mı olurum –

Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması

kendini esirgeyen mi – suçlu mu – aldatan mı... Ah, bir olsam – o zaman her şey olurum” sözleri kendilik mücadelesi veren Kambur’un var olmakla hiçliği arasında kaldığını, bir türlü var olamadığını ama aynı zamanda yok da olamadığını bir nevi “tutunamadığını” ortaya koyar (Gürbüz 2017: 27).

Kambur, rüyalarından da var olamayışının bir kanıtı gibi bahseder. Uyandığında rüyalarının neredeyse hiçbirini hatırlamadığını, düşlerinin bile ne olduğunu bilmemenin acı verdiğini söyler. Kendi rüyasında kendi bile kendini var edemeyecek kadar kendisi için dahi yoktur Kambur. Ayrıca uyursa ona yapılan haksızlıklarla dolu rüyalar görmekten korkması, ona çektirilen acıların bilinçaltına inecek kadar derinleşip içselleştğini gösterir (Gürbüz 2017: 68). Günlüğündeki 18 Aralık 1947 tarihli yazısında bu yıl da ölecek birçok insanın olmasının mutlu olunacak tek şey olduğunu söylemesi, 1 Kasım 1955 tarihli yazısında bir günü daha bitirmenin sevincini, yarına başlayacak olmasının yarıda bıraktığını ifade etmesi, 12 Mart 1979 tarihli yazısında güvendiği tek şeyin bir gün öleceği olduğunu yazması Kambur’un yaşamak için hiçbir gayesinin olmadığını, daha doğrusu ölebilmek için yaşadığını ortaya koyar (Gürbüz 2017: 49/55/64).

Yola çıktığı andan itibaren çocukluğundan başlayarak kendilik algısını gözler önüne seren Kambur, yolunun tamamlanmaya yakın olduğunu ölümle ilgili düşüncelerini daha fazla dile getirerek hissettirir. “Yürüyerek ömrünü adım adım tamamlayan Kambur, ölüme her adımda daha da yaklaşmaktadır” (Gökşen 2022: 622). Ölüme yapılan bu yolculuk aslında kamburun “kendi olma noktasında gösterdiği dirence dair izler taşır” (Aras 2021: 31). Ona göre “ölüm ile karşı karşıya gelen insan, başka hiçbir çaresi yoksa teslim olur. Teslim olmak, ellerini kaldırmak değil, farkında olmak ve sonuna kadar tüm güçleri geri vermektir. Yani müzik yeteneğini, diğerlerini, hep saklı tutulanları – hepsini...” (Gürbüz 2017: 81). Bu bağlamda Kambur için ölüm, herkesten ve her şeyden özgürleşmek demektir. Yaşamını bir can çekişme olarak gören Kambur dünyada olup bitenlere dair ne söylerse söylesin “bu kamburu yüklediği için oyunbozan olduğunu” düşünür (Gürbüz 2017: 87). Bu yüzden ona Tanrı’nın dahi verdiği her şey emanettir ve o, içinde ve sırtında taşıdığı tüm emanetlerden ayrılmak, sadece kendi benliğiyle kalmak ister. Bunun da yolu farkındalık, teslimiyet ve ölümdür. Kambur ölümü bu kadar çok arzulamasının yaşayabilmek için olduğunu söyler (Gürbüz 2017: 86). Çünkü Kambur’a göre her şeyin anlamını tüketmek, yok etmek gerekir. Ama önce üretmek sonra tüketmek, önce var etmek sonra yok etmek. Kambur da önce var edilir fakat “sonsuz yaşamın içinde düzelmeyen bir kamburla” var edilir (Gürbüz 2017: 86). Sonra yavaş yavaş zihni, ruhu ve kalbi yok edilir. İşte bu yüzden arkasında kendisine dair bir iz bile bırakmak istemez. En sevdiği, kendini bağlı hissettiği tek şey olan kontrbasını bile parçalayıp yok etmesi bundandır. Benliğini ortaya koyabilmek, tınısından, ezgisinden neler yaşamış olabileceğini hissettirebilmek adına sadece her insanın cenazesinde kendi hayat şarkısının çalınmasını ister. O, “anlama değil anlamsızlığa, hiçliğe varmak” ister (Gürbüz

2017: 82). Bunu başaramamak ise onun için koca bir perişanlık ve beceriksizliktir. Sırtındaki ve içindeki yüküyle insan soyunun devamı olmak ve var olmaktansa hiçliğe varıp benliğiyle yok olmak onun için en büyük kurtuluştur.

Kambur'un ölümüne giden yolculuğunda varlığına dair yaptığı sorgulamaların hepsinin çıkış noktasının kamburluğu olduğu açıktır. Bu yolculuk sırasında kendiyile yaptığı tüm konuşmalardan damgalanmış bir birey olarak Kambur'un, "normal"lerin ona bakış açısını nasıl öğrenip içselleştirdiği, toplumun ona sunduğu kendilik algısını nasıl edinip sahiplendiği ve bu damgaya sahip olmanın ne tür sonuçlara sebep olduğu gözler önüne serilir. Bu nedenle onun ölümüne yolculukla kastedilen aslında intihara gidişidir. Dilek Yalvaç vd. nin aktardığı üzere; "Eysenck Kişilik Ölçeğiyle yapılan çalışmalarda intihar girişiminde bulunmayı düşünenlerin düşünmeyenlere göre daha yüksek oranda nevrotizm, yüksek psikotizm ve düşük dışa dönüklük gösterdikleri" ortaya konmaktadır (Akt. Yalvaç vd. 2014: 25). Bu bağlamda Kambur'un "kambur"undan ziyade toplumun damgalaması ve ötekileştirmesinin onu intihar edecek düzeyde bir psikoza sürüklediği görülür.

Toplumsal damgalamanın sonucu olarak Kambur'un roman boyunca hissettiği her duygu, yaşadığı her çatışma Quasimodo Sendromu olarak da adlandırılır. Adını Victor Hugo'nun *Notre Dame'ın Kamburu* (Hugo, 2014) isimli "eserindeki Quasimodo karakterinden alan Quasimodo Sendromu'nun bir diğer adı 'beden dismorfik bozukluğu'dur. Bu sendromu yaşayan birisi, vücudunun belirli bölgelerini kusurlu bulur ve bu, kaygının artması, depresyon, sosyofobi ve obsesif kompulsif bozukluğa neden olur" (Sarıbaş 2021: 135). Görüldüğü üzere insanda herhangi bir nedenden ötürü görülen bir eksiklik ya da engellilik, toplumun acımasız tavrı nedeniyle kişilerde obsesif kompulsif bozukluk, şizoid kişilik bozukluğu, melankoli gibi birçok psikolojik soruna yol açmaktadır. Kendinden farklı olanı olduğu gibi kabul etmeyip onu damgalayan, ötekileştiren ve dışlayan toplumsal bakış açısı değişmediği, insanlar oldukları gibi kabul görmediği sürece bu durumun devamı kaçınılmazdır.

Necati Tosuner'in Kambur'u

Necati Tosuner'in ilk baskısı 1972 yılında yapılan *Kambur* adlı öykü kitabında yer alan "Kambur" öyküsü, bir kamburun, sahip olduğu kusurla sosyal hayat içerisinde var olma çabasını anlatır. Sevgi teması merkezinde oluşturulan öyküde Kambur, mahallesindeki Meliha isimli bir kızı sever. Kimseye Meliha'ya olan sevgisini söylememiş olmasına rağmen bu aşk mahalledeki herkesin dilindedir. Bu duruma olan öfkesini de şöyle dile getirir: "Biliyorum, herkeslerin dilindeyim (...) Perde aralıklarından gözetledikleri, birbirlerine beni işmarlayıp geniş geniş sırttıkları yetmezmiş gibi bir de piçlerini salmıyorlar mı üstüme (...) Sanki ne yapmışım? Ne yapmışım ulan?" (Tosuner 1981: 71). Kambur, insanların onun dedikodusunu yapmasından ve çoluk çocuk herkesin onunla alay etmesinden ötürü çok öfkeli. Alay etmek ve aşağılamak bir insanın ruhunda derin yaralar açabilecek bir güce

Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması

sahiptir. Kambur büyüğünden küçüğüne kadar insanların onu bu şekilde dışlayıp ötekileştirmesine tahammül etmekte zorlanır. Çünkü ona göre Meliha'yı normal bir insan sevse kimsenin dilinde olmaz ama seven kambursa herkesin dilindedir. Dolayısıyla Kambur aslında, toplumun ona sevme ve sevilme hakkı vermemesine öfkeli. Kambur sahip olduğu bir engelin "dezavantajlarıyla sosyalleşen ancak bu sırada hiçbir zaman yerine getiremeye[ceği] normları da öğrenmeye ve içselleştirmeye" çalışan bir tutum içinde olduğu için ötekileştirildiğini daha yoğun hisseder (Akt. Goffman 2014: 66). Toplumun damgalamasına uyum sağlayıp bu damgayı kabul edip içselleştirdikten sonra kabuğuna çekilip toplumun zorunlu yalnızlaştırılma çabasına boyun eğse bu acı ve öfkeden benliğini koruyabilir fakat böyle bir durumda da hem farklı ruhsal acılar ortaya çıkacağı hem de toplumun ayrıştırıcı ve yok edici bakış açısı galip geleceği için Kambur'un Meliha'ya duyduğu sevgi, bu bakış açısına büyük bir baş kaldırı ve var olma çabası olarak değerlendirilmelidir.

Öyküde Kambur, Meliha'ya kendini ve sevgisini göstermek için çırpınırken, Meliha'nın ağabeyinden göreceği tepkiyi bile göze almışken hem Meliha'dan sevgisine karşılık göremez hem de Meliha onu beden diliyle ötekileştirerek kendinden uzaklaştırır. Reddedilen Kambur, sevgisini sadece platonik düzeyde yaşayabilir. Kambur ne mahalleliyle iletişim kurabilir ne de sevdiği kadınla. Her biri davranışlarıyla Kambur'u ötekileştirerek zorunlu bir yalnızlığa iter. Adler'e göre herhangi bir organ eksikliği olan kişilerin hissettiği öfke anlaşılmalı ve kendi varoluşlarını tamamlamaları için onlara değer verilmelidir. Eğer bu kişilere toplumun dışına atılarak ötekileştirilmiş, işe yaramaz ve değersiz biriymiş gibi davranılırsa onların duyduğu derin yalnızlık ve yalıtılmışlık hissi giderek büyür (Akt. Eliaçık 2019: 278). Yalnızlaştırılmış olan kambur her şeye ve herkese karşı derin bir öfke, yaşamaya karşı ise büyük bir umutsuzluk besler. Kamburun sokağa çıktığı vakit umutsuzluk ve acıdan başka bir şey hissetmediği şu sözlerinden anlaşılır:

"Yaşamak mı, artık pek aldırıldığım yoktu. Atmışım yuları boyuna, dolaşıyordum (...) Ev basıyor beni. Ve çıkıyorum dışarı. Dışarı, yani gerçeğin içine... Ondan bana hiçbir güzelliğin ve iyiliğin gelmeyeceğini biliyorum. Acı ve yıkımdan başka... Biliyorum, bu sırtımdakinin bana edeceklerinin daha bitmediğini biliyorum" (Tosuner 1981: 72-73).

Bu sözler, Kambur'un içinde bulunduğu yalnızlığın, umutsuzluğun, çaresizliğin, kimsesizliğin hatta tükenmişliğin en açık göstergesidir. Ayrıca yaşamaya karşı hevesinin olmaması, ona aldırılmaması da benzer şekilde açıklanabilir. Her insan kendi hayatına ve varlığına bir anlam katabilmek için bir başkasının varlığına ihtiyaç duyar. Sevilmek, önemsenmek, değer görmek ve en önemlisi olduğu gibi kabul edilmek herkes için büyük bir ihtiyaçtır. Kambur'un toplum tarafından kabul görmemesi, sokağa her çıktığında acı ve yıkım yaşaması onu yalnızlığa ittiği gibi büyük bir çaresizliğe de götürür. Bu kapsamda

“huzursuzluğa dönüşen değersizlik, anlaşılma bireylerin hem kendi benliklerine hem de diğer bireylere pesimist yaklaşımlarına neden olur” (Eliaçık 2019: 292).

Kambur’un toplum tarafından bu kadar açık ve acımasızca damgalanıp ötekileştirilmesi sırasında annesinin onun yanında duruşu, oğlunu kabulü ve ona verdiği destek bir insanın var olma ve görülme çabası adına büyük bir kıymet taşır. Oğlunun maruz kaldığı her olumsuz durumda “boşa sıkıntılanıyorsun, Allah büyük” demesi, onu kabul ettiğini ve desteklediğini gösterir (Tosuner 1981: 71). Kambur’un üzülmemesi için asıl kusurun Meliha’da olduğunu göstermeye çalışarak Meliha’yı kötülemesi, Kambur’un en güvenli alanında, en güvenmesi gereken kişi olan annesinden -Kambur farkında olsun ya da olmasın- büyük bir destek aldığını ortaya koyar. Aynı şekilde babasının hiç üstüne varmaması, onu sorgulayıp yargılamaması, sessiz kalması da oğlunun gördüğü muameleye duyduğu üzüntünün ve talep ettiği takdirde kol kanat gereceğinin işaretidir. Bu bağlamda anne ve babanın Kambur’u olduğu gibi kabul etmesi, öykünün sonundaki damgalanmaya, ötekileştirilmeye, kamburuna ve yaşayıp var olmaya karşı bakış açısında bir değişim olacağının ip ucu olarak düşünülebilir. Bir çocuğun sahip olduğu bir kusur ya da eksikliğe rağmen annesinin duygusal varlığını, tatmin olacak ölçüde tatması ve çocuğun bundan mahrum kalmaması, ileride kusurlarından kaynaklanabilecek kendilik algısı bozukluğu, kişilik bozukluğu gibi ruhsal sorunlara yakalanmasını önleyecek en önemli detaydır.

Öyküde toplumun kendisini damgalayıp dışlamasından duyduğu acıyı, rahatsızlığı, öfkeyi ve üzüntüyü dile getiren Kambur, kendi kamburuna aynı acımasız bakış açısıyla yaklaştığını fark etmez. Sürekli suçladığı kamburunu toplumdan önce kendisinin kabul etmesi gerektiğinin farkında bile değildir. Bu nedenle yazar, öyküdeki kahramanın kamburunu bir roman kişisi gibi konuşturur. Böylece yazar, kambura benliğin ayrılmaz bir parçası olarak bir kimlik kazandırır ve kahramandan ayrı bir birey gibi onu da konuşturarak onun da duygularının olduğunu göstermeye çalışır. Bu bağlamda kambur, sahibinin ona hiç sevgi göstermediğini, diğer insanlar bir yana önce sahibinin onu kabullenmediğini dile getirerek bu sevgisizlik ve kabullenmeyişin nasıl bir trajediye sebep olduğunu göstermek ister. Bu konuşmada kambur kendisinin de her şeyden habersiz bir şekilde sahibinin sırtına konduğunu, onu bilerek seçmediğini hem sahibi hem toplum tarafından sevilmediği için acı çektiğini, “pis kambur” dediği zaman nasıl yok olmak istediğini, sahibinin kendisinden duyduğu utancın ne kadar acı verici olduğunu, hayatı hem ona hem kendisine zindan ettiğini, sevmek, güneşi görmek ve hayatı yaşamak istediğini dile getirir:

“Bu sözlerde kahramanın iç çatışmaları sonucu patolojik bir vak’a’ya dönüşen karmaşanın bir alt kimlik oluşturduğu görülür. Alt kimliği olan kamburuyla da anlaşılmayan ve çatışan kahraman, parçalanmış benliğinde bazen kamburuna söz hakkı ver[erek]” belki kamburuna karşı hissettiği bir vicdan azabı duygusuyla günah çıkarma yolunu tercih ediyor olabilir (Eliaçık 2019: 271).

Kambur "bir başladı ya usanmaz" diyerek kamburunun konuşmasından rahatsızmış gibi görünse de kamburunun onu korkaklıkla suçladığı son cümlesi Kambur'un kendine gelmesini sağlayan kritik noktadır (Tosuner 1981: 77). Çünkü bu konuşmanın üstüne, köşe başında gördüğü Meliha'nın Kambur'u aşağılayan bakışları, artık korkaklığı bir kenara bırakıp bu sürüklenişin bir son bulması gerektiğine dair bir uyanışı beraberinde getirir. O an yaşadığı iç muhasebe önemlidir: "Sevdinse, çekersin ne yapalım? Önce bir kâğıt gibi buruşturuyorum yaşamayı. Buruşuk, bumburuşuk bir şey oluyor avcumda. Sonra geliyor pişmanlık. Sonra geliyor umut (...) ve bir büyük özenle düzeltiyorum kırışıklığı" (Tosuner 1981: 77). Bu iç konuşma, Kambur'un artık bu damgalanmış, örselenmiş ve ötekileştirilmiş olma duygusundan sıyrılıp hayata karışma ve dâhil olma arzusunda olduğuna işaret eder. Nitekim bu konuşmadan sonra eve gidip babasının elini öpmeyi, iş bulmayı ve boş boş gezmekten kurtulmayı planlar. Çünkü modern toplumda kamburluğuyla engelli statüsünde de olsa her birey, verimliliği ölçüsünde kıymet kazanır. Çalışan, eli iş tutan yani sosyal açıdan belirlenen sorumlulukları yerine getiren birey, kambur bile olsa ona bakış değişir. Kambur, bir vesileyle fark eder ve bu fark ediş öyküdeki ifadelerinden anlaşılır. Bedeniyle ilgili kusuru düzeltmeyeceğine göre, statüsünü yükselterek toplumun bakış açısını değiştirmesi gerektiğini anlar.

Öyküde "bir kusurun, sakatlığın, zaafın; toplumda göz ardı edilen, bencilce yapılan hareketlerle nasıl bir acıya dönüştüğü" gösterilmeye çalışılır (Eliacık 2019: 226). Fiziksel görüntüsündeki kusurlarından dolayı toplumun dışladığı, kadınların sevmediği, çocukların alay ettiği birey, kendilik algısı zarar gördüğü için zamanla kendi benliğinden uzaklaşır ve büyük acılar çekerek kendine yeni bir benlik arayışına girer. Bu çerçevede bu kusurlu bireyler değersiz ve yetersiz olduğu algısıyla kusurunu içselleştirir, içine kapanır, öfke, umutsuzluk, hayal kırıklığı sonucu nevrozlar geliştirebilir. Bu öyküde de kahramanın asıl kabullenemediği gerçek, kamburu değildir. Toplumun onlara karşı tutumu, onları hilkat garibesi gibi görmesi ve damgalayıp dışlamasıdır. Buna maruz kalan birey de bir zaman sonra bu durumu kabul edip içselleştirir ve bedeninden nefret eder. Fakat bu öyküde Kambur, tüm olumsuz algılardan arınıp hayata tutunmayı ve var olmayı seçer.

Necati Tosuner, kendisi de kambur olduğu için öykü ve romanlarında fiziksel engelli kahramanlara, onların özel ve sosyal hayatta yaşadıkları zorluklara özel olarak yer verir. Bu kapsamda "Kambur" öyküsü de otobiyografik özellikler taşır. Öyküde Kambur'un yaşadığı her iç çatışma, maruz kaldığı her dışlanma ve ötekileştirme aslında Tosuner'in kendi hayatında yaşadıklarının aynasıdır, denilebilir. Kambur'un öykünün sonunda bir buhrana kapılıp, şizoid bir karaktere dönüşmek yerine kamburunun onu silkelemesiyle kendine gelmesi ve hayata dâhil olmaya karar vermesi Tosuner'in "kendi ait olduğu toplumda tutunamamasından ve duyduğu acılara dayanamamasından kaynaklanan bir zorunluluk"la yurt dışına giderek orada kendini bulmaya çalışmasıyla aynıdır (Eliacık 2019: 8).

Değerlendirme ve Sonuç

Kambur tipi çerçevesinde incelediğimiz Şule Gürbüz'ün *Kambur* romanındaki Kambur ile Necati Tosuner'in "Kambur" öyküsündeki Kambur, yaşadıkları iç çatışmalar ve maruz kaldıkları toplumsal ötekileştirme bakımından birtakım benzerlik ve farklılıklara sahiptir. Bu iki Kambur'u mukayese ettiğimizde ikisinin de metinlerde adının dahi olmayışı göze çarpan ilk husustur. İki yazar da kamburların toplum içindeki "yokluk"larını açık bir şekilde ortaya koyabilmek için onların adını bile zikretmiyor gibidirler. İkisinin de yaşamakla sorunları vardır. Dış kaynaklı olan bu bakış açısı ikisinin de yaşama hevesini kırar. Tosuner'in Kambur'u yaşama pek aldırılmazken Gürbüz'ün Kambur'u bu kırgınlığı daha şiddetli yaşar ve hayattan nefret edip, bir an önce ölmek ister. İkisinin de içli ve şair tabiatlı olduğu görülür. İkisi de bedenlerinde var olan bu çıkıntıya yani kambura kızgındır ve onu kabul edemez. Gürbüz'ün Kambur'u, çocukluğunda ilk olarak annesi tarafından görülmediği ve yok sayıldığı için toplumsal tavırda maruz kaldığı her yok sayılmayı daha fazla içselleştirip şizoid bir kişiliğe dönüşürken Tosuner'in Kambur'u, toplumun olumsuz her tavrında duyduğu acı ve öfkede annesini her daim yanında bulur. Çocukluğundan itibaren görülmeyen Gürbüz'ün Kambur'u, toplumsal hayatta da kamburundan ötürü yaşadığı damgalanma ve ötekileştirme sonucu kendilik algısında büyük bir bozulma yaşar. Böylece toplumsal damgalamayı içselleştirilmiş damgalamaya dönüştürerek kendisi de kendini kusurlu ve eksik görür. Bu da insanlara karşı öfke ve nefret duymasına neden olur. Kendi cenazesine gitmek için çıktığı yürüyüşte kamburluğuna gönderme yaptığını düşündüğü fırıncıyı öldürmekten çekinmez. Ondaki kusur algısı artık her şeyi ve herkesi yok edebileceği bir öfke yumağıdır. Verdiği mücadele aslında kendi olma mücadelesidir. Fakat korkak mı, suçlu mu, aldatan mı ne olduğunu bilemez. Çünkü kendisi için de aslında yoktur. Sadece, kendi cenazesine gitmesi onun kendi benliğini ortaya koyma çabası olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Tosuner'in Kambur'u hayata daha dönük bir çizgidedir. Toplum tarafından dışlanır, alay edilir, damgalanır; topluma öfkelenir fakat varlığını ortadan kaldıracak bir melankoli ve depresyon içerisinde değildir. Burada yazarların bakış açısı devreye girer. Gürbüz'de modern toplumlardaki engelli bireylerin, kendilik mücadelesi içerisinde var olmaya çalışırken bir "tutunamayan"a dönüşmesi ve postmodernizmde görülen öznesizleştirme ilkesinden hareketle kamburu gölgeleştirmesi söz konusuysa Tosuner herhangi bir engelli olan bireylerin hissettiği çaresizliği, dışlanarak ve ötekileştirilerek nasıl bir yalnızlığa itildiklerini ve sevgisizliği eserlerindeki kurgunun merkezine koyarak bu engelli bireylerin yaşadığı varoluş sorunlarını, insanları ve hayatı anlamaya yönelik arayışlarını anlatır ve bu arayış bir yok olmaya veya yok etmeye yönelik değildir. Kamburluğundan ötürü kendi yaşadığı damgalanmayı ve ötekileştirilmeyi kahramanı üzerinden anlatan Tosuner, yok olmak veya yok etmek yerine var olmayı ve var etmeyi tercih eder. Gürbüz'ün Kambur'u sadece kontrbasıyla bağ kurup onunla var olurken Tosuner'in kamburu bir kadına duyduğu aşkla var olmaya çalışır. Gürbüz'ün Kambur'u bağ kurduğu kontrbası kendi cenazesinde yok

Kambur Tipolojisi: Necati Tosuner'in "Kambur" Hikayesi ile Şule Gürbüz'ün Kambur Romanının Tipolojik Olarak Karşılaştırılması

ederek yine bir yokluğa varmaya çalışırken Tosuner'in Kambur'u karşılıksız bir sevginin onu sürüklemesinden kurtulup hayata karışmayı tercih eder. Çünkü Tosuner engelli kahramanların dünyasında bireyin kamburunu anlatırken toplumun da kendi kamburunu görmesini ister. Öyküde Kambur, kendi kamburluğundan ziyade toplumun bencilliğine, acımasızlığına ve anlayışsızlığına isyan eder. Ona göre kambur yani kusurlu olan aslında toplumdur. Bu bağlamda Gürbüz'ün Kamburu ele alışı daha psikanalitik bir bakış açısına sahipken Tosuner'inki daha sosyolojik bir bakış açısı taşır.

Kaynakça

- Acar, Mehpare, Tuba. 2015. "XX. Yüzyıl Türk Romanında Engelli Karakterlerin Küçük Ağa ve Köyün Kamburu Romanları Çerçevesinde Değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aras Emel. 2021. "Postmodern Yazında "Diyalektik Duyuş": Şule Gürbüz'ün Kambur'u". *Erdem* 81: 23-40.
- Avcı, Hasan. 2022. "Coşkuyla Ölmek: Şule Gürbüz'ün Hikâyelerinde Şizoid Görüngü". *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi* 5(9): 71-78.
- Baysal, Gülsüm, Özge, Doğanavşargil. 2013. Damgalanma ve Ruh Sağlığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* 22(2): 239-251.
- Braddock, L. David, Parish, L. Susan. 2011. "Sakatlığın Kurumsal Tarihi", *Sakatlık Çalışmaları*, Der. Dikmen Bezmez vd. Çeviren: Ferit Burak Aydar. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Cobutoğlu, Serap, Aslan. 2024. "Türk Hikâyesinde Bedensel Bir Damga/Stigma Olarak 'Kambur/Kamburluk'". *Özel Gereksinimli Çocuk Anneleri*. (Ed. Ş. Çağın vd.). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Durgut, Hüseyin. 2013. Türk Dilinde Bedensel Özürleri İfade Eden Sözcükler Üzerine. *Akademik Kaynak* 1(1): 26-33.
- Eco, Umberto. 2009. *Çirkinliğin Tarihi*. Çev. A. Uysal-Özgü Çelik- Duygu Arslan. İstanbul: Doğan Kitap.
- Eliacık, Pınar Akman. 2019. "Necati Tosuner'in Roman ve Öykülerinin Yapısal, Tematik ve Psikanalitik Açından İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Diyarbakır.
- Eryılmaz, Uğur. 2012. "Viyana Klasik Döneminde Kontrbas Çalgısının Yeri". Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Foucault, Michel. 2006. *Deliliğin Tarihi*. Çev. M. Ali Kılıçbay. 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Goffman, Erving. 2014. *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Gökşen, Bahanur, Garan. 2022. "Sakatlık Çalışmaları Bağlamında Suat Derviş'in Kara Kitap ve Şule Gürbüz'ün Kambur Adlı Eserlerine Bir Bakış". *Selçuk 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı*. Ed. G. Gürcay, A. Manafidizaji. 617-624.
- Gürbüz, Şule. 2017. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hugo, Victor. 2014. *Notre Dame'ın Kamburu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Masterson, James. F. ve Klein Ralph. 2013. *Kendilik Bozuklukları Tedavide Yeni Ufuklar Masterson Yaklaşımı*. Ed. T. Özakkaş, Çev. M. Yönten, N. Gazioğlu. İstanbul: İklim Ofset
- Okumuş, Ejder. 2011. "Bedene Müdahalenin Sosyolojisi". *Beden Sosyolojisi*. Ed. Kadir Canatan. İstanbul: Açılım Kitap.
- Sarıbaş, Serap. 2021. "Edebiyat ve Psikoloji: Edebi Karakterlerin İlham Verdiği Sendromlar". *III. Uluslararası Rumeli [Dil, Edebiyat ve Çeviri] Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ed. Yakup Yılmaz. 133-140.
- Tosuner, Necati. 1981. *Kambur*. İstanbul: Derinlik Yayınları.
- Türkçe Sözlük. 2011. Haz. Şükrü Haluk Akalın vd. (11. Baskı) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalvaç, Dilek H., Kaya, Burhanettin ve Ünal Süheyla. 2014. İntihar Girişimi ile başvuran Bireylerde Kişilik Bozukluğu ve Bazı Klinik Değişkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15: 24-30.
- Yıldırım Ali, Şimşek Hasan. 2003. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

